

เที่ยวได้

หอนาฬิกาปัตตานี

วุฒิ วัฒนสิน¹

แบบแผนในการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม มีความแตกต่างกัน อิทธิพลทางวัฒนธรรม ประกอบกับประสบการณ์ของแต่ละชุมชนแตกต่างกัน ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกมีความหลากหลาย การออกแบบรูปทรงของสิ่งก่อสร้างที่เป็นภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) ของแต่ละชุมชน วัด (Temple) โบสถ์ (Church) มัสยิด (Mosque) หอคอย (Tower) และหอนาฬิกา (Clock Tower) ย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะลักษณะของสภาพแวดล้อม และ วิถีชีวิตที่แต่ละชุมชนดำเนินไปไม่เหมือนกัน มีการออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เป็นสาธารณะหลายแห่ง ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ เช่น มัสยิดกลางปัตตานี เป็นตัวแทนของวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานี โบสถ์คริสต์รูปทรงแบบตะวันตกที่จังหวัดตรัง เป็นตัวแทนของการเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ของชาวตะวันตกในจังหวัดตรัง หอนาฬิกาจังหวัดยะลา แสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอิสลามของชาวไทย-มุสลิมในจังหวัดยะลา และหอนาฬิกาที่อำเภอจะนะจะเป็นรูปทรงกรงนกเขาแสดงถึง วัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาที่มีชื่อเสียงของอำเภอจะนะ

หอนาฬิกา (clock tower) คือหอคอยที่ถูกสร้างขึ้นประกอบด้วยหน้าปัดนาฬิกา ส่วนใหญ่จะเป็นสี่หน้า หอนาฬิกาโดยปกติจะเป็นส่วนหนึ่งของโบสถ์หรือสิ่งก่อสร้างของเทศบาลหรือจังหวัด แต่หอนาฬิกาหลายแห่งถูกสร้างขึ้นด้วยเหตุผลต่างๆ กัน เครื่องจักรภายในหอคอยเป็นเครื่องนาฬิกาที่จะบอกเวลาในช่วงเวลาหนึ่งชั่วโมง โดยส่งเป็นเสียงระฆัง บางครั้งจะเป็นเสียงเพลงหรือทำนองเพลง ถึงแม้ว่าในทุกวันนี้หอนาฬิกาจะมีไว้เพื่อความสวยงามเป็นประเด็นสำคัญ แต่ในอดีตหอนาฬิกาได้สนองความต้องการที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ก่อนกลางศตวรรษที่ 20 ประชาชนส่วนมากไม่มีนาฬิกาข้อมือ เพราะฉะนั้นหอนาฬิกาหลายจึงตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางของชุมชน และจะเป็นสิ่งก่อสร้างที่สูงที่สุดมองเห็นได้ง่าย ประโยชน์ของหอนาฬิกาในซีกโลกตะวันตกเป็นเครื่องแสดงถึงความทันสมัย หอนาฬิกาที่มีชื่อเสียงจะเป็นภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) ของเมือง มีหอนาฬิกา 3 แห่งที่รู้จักดีคือ หอนาฬิกาบิ๊กเบน (Big Ben) เป็นสัญลักษณ์แทนพระราชวังเวสต์มินสเตอร์ (Palace of Westminster) ในกรุงลอนดอน หอนาฬิการาชาไบ (Rajabai Tower) ในเมืองมุมไบ (Mumbai) และหอนาฬิกาสเปสกายา (Spasskaya Tower) ในพระราชวังเครมลิน มอสโก (Moscow Kremlin)

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

หอนาฬิกาบิกเบล(Bigben)อยู่ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

หอนาฬิกาที่ใหญ่และมีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งในโลกคือ หอนาฬิกาบิกเบล (Bigben) อยู่ที่กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ ตั้งอยู่บนหอสูง 180 ฟุต หน้าปัดกว้าง 23 ฟุต ตัวเลขบอกเวลายาว 24 นิ้ว ระฆังตีหนักถึง 14 ตัน สร้างขึ้นโดยเอ็ดมันด์ เมคเกตต์ เดนีสัน เป็นนาฬิกาที่ใหญ่ที่สุดในโลกเป็นศูนย์ควบคุมเวลามาตรฐานของโลกกรีนวิช ซึ่งใช้ในการบอกเวลาของโลก โดยผ่านทางวิทยุ BBC ลอนดอน ในการถ่ายทอดเสียงการตีระฆังไปทั่วโลก “BIGBEN” เป็นชื่อของนายเบนจามิน ฮอลล์ ผู้แทนราษฎรที่มีรูปร่างอ้วนจนเพื่อนให้สมญานามว่า “BIGBEN” และได้นำมาตั้งชื่อนาฬิกาที่มีขนาดใหญ่ของโลก นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของประเทศอังกฤษอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นหอนาฬิกาที่ใดในโลกต่างก็มีคุณค่าที่ไม่ได้แตกต่างกันเลย นั่นคือหอนาฬิกาจะเป็นศูนย์ควบคุมเวลามาตรฐานของชุมชน ดังนั้นหอนาฬิกาโดยทั่วไปจะก่อสร้างให้อยู่ในศูนย์กลางของชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นวงเวียน จึงเป็นเหตุผลที่ต้องสร้างหน้าปัดนาฬิกาเป็นสี่ด้าน

หอนาฬิกาในแต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน หอนาฬิกาแต่ละแห่งจึงเป็นภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) ที่สำคัญของชุมชนนั้น

หอนาฬิกาแต่ละจังหวัดในจังหวัดปัตตานี มีประวัติความเป็นมา แรงบันดาลใจในการออกแบบ โครงสร้าง วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง การก่อสร้าง อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบ และการวิเคราะห์ความงามของหอนาฬิกาแต่ละแห่ง น่าสนใจควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

หอนาฬิกาจังหวัดปัตตานี

ลุงเคล็อน จิปีภ

ลุงเคล็อน จิปีภ เจ้าของโรงเรียนจิปีภ อำเภอกอโกโพธิ์ ปัตตานี ขณะดำรงตำแหน่งนายกสโมสรไลออนส์ปัตตานี และสมาชิกสภาจังหวัด

ปัตตานี ตัวตั้งตัวตีในการเสนอโครงการก่อสร้าง หอนาฬิกาประจำจังหวัดปัตตานี “เล่าให้เที่ยวได้ ฟังว่า” คนในฐานะของนายกสโมสรไลออนส์ปัตตานี ซึ่งอยากเห็นจังหวัดปัตตานีมีความเจริญเทียบเคียงกับจังหวัดอื่นในภาคใต้ ในขณะที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสงขลา ยะลา หรือนราธิวาสต่างก็มีหอนาฬิกาประจำจังหวัดแล้วแต่จังหวัดปัตตานียังไม่มี ในระยะแรกมีการต่อต้านโครงการนี้บ้าง เพราะมีสมาชิกบางส่วนต้องการนำบริเวณสี่แยกที่ถนนเจริญประดิษฐ์ตัดกับถนนหนองจิกสร้างอนุสาวรีย์เยาวชนทหาร เพื่อรำลึกถึงทหารหาญผู้สละชีวิตระหว่าง สงครามโลกครั้งที่สอง แต่เพราะความจำกัดของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการสร้างหอนาฬิกามากกว่า อนุสาวรีย์ที่ต้องการพื้นที่ว่างมากกว่านี้ จึงสรุปว่า ควรก่อสร้างหอนาฬิกาประจำจังหวัดปัตตานี โดยมี แนวความคิด (Concept) ว่าหอนาฬิกาจะสร้างขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าจังหวัดปัตตานีได้ร่วมเฉลิมฉลอง ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี พระชนมพรรษา 60 พรรษา “สิ่งก่อสร้างต้องมีรูปแบบที่สื่อวัฒนธรรมของความเป็นไทยและมุสลิม” ลุงเคลื่อน เล่าต่อด้วยความภาคภูมิใจในความเป็น ชาวปัตตานีว่า “จำได้ว่าในช่วงแรกที่จะเริ่มก่อสร้าง ได้มีการเดินขบวนของชาวปัตตานีเพื่อขอบริจาคเงิน โดยการจำหน่ายเสื้อที่ระลึกที่มีคำขวัญของงานว่า **เวลามีค่าสำหรับทุกชีวิต** เริ่มขบวนตั้งแต่ป้อมน้ำมัน เอสโซ่ ไดอานา เดินผ่านตลาด ปลายทางที่สถานที่ก่อสร้าง วันนั้นท่านเห็นความรักสามัคคีกลมเกลียวกันของชาวปัตตานีทุกคน วันนั้นวันเดียวได้รับเงินบริจาคจำนวน 80,000 บาท” ลุงเคลื่อน หุด พูดสายตาเหมอมองอย่างมีความหมาย พรางพึมพำ ออกมาจากความปรารถนาของหัวใจว่า “อยากให้ **ความรัก ความสามัคคี ความสุขสงบ** ในแผ่นดินนี้ กลับคืนมาเหลือเกิน”

หอนาฬิกาจังหวัดปัตตานีมีลักษณะเป็น แท่งสี่เหลี่ยมสูงชูดขึ้นไปบนท้องฟ้า โดยมีฐาน เป็นทรงกลม โครงสร้างส่วนที่เป็นแท่งสี่เหลี่ยมทั้งสี่ ด้านจะตกแต่งด้วยช่องไฟที่ประดับตกแต่งด้วย กระจกใสสีสามชั้น รูปทรงของช่องไฟนี้เป็นช่อง สี่เหลี่ยมที่มียอดด้านบนแหลมรอบเข้าหากันคล้าย รูปโดม หน้าปัดนาฬิกาเป็นสี่เหลี่ยมอยู่ส่วนบนทั้ง สี่ด้าน เหนือหน้าปัดขึ้นไปมีรูป**ปี่ใหญ่**เครื่องหมาย **ครุฑ** หมายเลข ๖๐ ส่วนบนสุดมีเครื่องหมาย **ภปร** ตามลำดับ

แรงบันดาลใจในการออกแบบโครงสร้างเกิด จากการจัดจังหวัดปัตตานีต้องการร่วมเฉลิมฉลอง ใน วโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนม ๖๐ พรรษา ในปี พ.ศ.๒๕๓๐

สังเกตจากการออกแบบมีเครื่องหมาย **ปี่ใหญ่** หมายถึงจังหวัดปัตตานี **ครุฑ** และ **ภปร** หมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน **๖๐** หมายถึง หกสิบพรรษา หอนาฬิกาจังหวัดปัตตานีก่อสร้างโดยใช้ โครงสร้างเป็นคอนกรีต แล้วตกแต่งผิวด้วยแผ่นหินอ่อน และกระจกสี ส่วนยอดของหอนาฬิกาตกแต่ง ด้วยสีทองเหลืองอร่าม มีบันทึกลักษณะที่บริเวณ ฐานของหอนาฬิกาโดยรอบไว้ว่า

ตราประจำจังหวัดและความหมาย
ปี่นางพญาตานี มีขนาดใหญ่ที่สุด
ชาวปัตตานีถือว่า เป็นของกลุ่มบ้านคูเมือง แต่
โบราณกาล

คำขวัญประจำเมือง

เมืองตานี	เมืองคนดี	เมืองมีศักดิ์
ยึดความรัก	ความเป็นไทย	ไม่ไหลหลง
ขอร่วมจิต	สัมพันธ์ใจ	จนปลดปลง
หมายมั่นคง	ดำรงไทย	ตลอดกาล

อีกด้านหนึ่งบันทึกว่า

หอนาฬิกาแห่งนี้

วางศิลาฤกษ์

เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๕

เวลา ๑๐.๐๐ น

ออกแบบสถาปัตยกรรมโดย นายสุนันท์ วิเศษสาร

ออกแบบวิศวกรรมโดย นายประดิษฐ์ แก้วมุณีโชค

ดำเนินการก่อสร้าง

เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

โดย หจก. เจริญทองสถาปัตย์ ปัตตานี

สร้างเสร็จ

เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๐

สิ้นเงินค่าก่อสร้าง ๗๐๐,๐๐๐ (เจ็ดแสนบาท)

และอีกด้านหนึ่งบันทึกไว้ว่า

หอนาฬิกาแห่งนี้

สโมสรไลออนส์ปัตตานี ปีบริหาร

๒๕๒๕-๒๕๓๐

ร่วมกับเทศบาลเมืองปัตตานี

สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ปัตตานี

เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง

ปรับปรุงป้าย ปีบริหาร ๒๕๔๕- ๒๕๕๐

เนื่องจากจังหวัดปัตตานีมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาชาวปัตตานีส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ จึงมี

อิทธิพลต่อรูปแบบในการก่อสร้างหอนาฬิกาที่จะต้องผสมผสานความเป็นอิสลามในรูปแบบของช่องไฟที่เป็นรูปโดมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของมุสลิม

ช่องไฟ StainedGlass ที่ฐานรูปอิทธิพล Islamic Art และ โครงสร้างแท่งสี่เหลี่ยมสูงชะลูดที่มียอดแหลม ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบไทย

ยอดเป็นลักษณะมงกุฎ อิทธิพลศิลปะไทย

หอนาฬิกาจังหวัดปัตตานีมีความสวยงามเพราะโครงสร้างโดยส่วนรวมได้สัดส่วนสูงสง่าสามารถมองเห็นจากระยะไกล ก่อสร้างในจุดที่เป็นชุมชนก่อนเข้าตัวเมืองและทางเข้ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สีของสิ่งก่อสร้างเป็นสีธรรมชาติ

ของหินอ่อนและเมื่อใช้สีทองประกอบในส่วนยอด ทำให้สิ่งก่อสร้างดูมีคุณค่ามากขึ้น หอนาฬิกา จังหวัดบุรีรัมย์ก็นับถึงความงามในยามค่ำคืนด้วย เพราะในเวลากลางคืนจะเห็นความงามของสีส้มและ ลวดลายผ่านช่องไฟที่ประดับกระจกใสหลากสี หอนาฬิกาบุรีรัมย์จึงนับว่าเป็นภูมิสัญลักษณ์ (Land-mark) ของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างแท้จริง

หอนาฬิกาบุรีรัมย์ยามรุ่งอรุณ

หอนาฬิกาตอนกลางวัน

หอนาฬิกาบุรีรัมย์ยามราตรี

วันนี้หอนาฬิกา (Clock Tower) จังหวัดบุรีรัมย์มีอายุครบ ๒๐ ปี (เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐) ยังคงยืนหยัดสูงสง่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองบุรีรัมย์ ชวนให้ชาวบุรีรัมย์ทุกคนที่วนเวียนผ่านไปมาได้หวนคิดคำนึงถึงวันวานที่ผ่านมาของความรัก ความสามัคคี และความสงบที่ชาวบุรีรัมย์เคยมีมาจะหวนกลับมาสู่แผ่นดินทองแห่งนี้ “ดินแดนแห่งมนต์ขลังลี้ลับกาสุกะ”

